

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Karviná

Karviná leží na okraji hornoslezské uhelné pánve, 20 km východně od Ostravy na hranici s Polskem. Nevýznamná obec se po objevení bohatých uhelných zásob v polovině 19. století rychle rozrostla na 20 000 obyvatel před první světovou válkou. Lidé z celé habsburské monarchie, zejména z Haliče, se stěhovali do Karviné a okolí za prací v uhelných dolech. 80 % obyvatel tvořili příslušníci polské menšiny. Po obsazení regionu, který byl připojen k vládnímu okresu Horní Slezsko v září 1939, převzal většinu uhelných dolů nacistický koncern Reichswerke Hermann Göring.

Na těžbu uhlí v Karviné byli během války v první řadě využíváni sovětsí váleční zajatci. Největší komanda čítající přes 1 000 zajatců pracovala u šachet Jan (Johann) a Barbora (Barbara). U šachty Barbora od června 1940 do srpna 1943 fungoval tábor pro nuceně nasazené polské Židy. Od roku 1943 byli v Karviné nuceně nasazeni také italští zajatci. V soustavě šachet Jan Karel (od roku 1951 pod názvem ČSA) pracovalo 420 Italů, v šachtě Hohenegger dokonce přes 700. V dnešní městské části Nové Město byli od léta 1942 do konce války internováni příslušníci polské menšiny z Horního Slezska.

V letech 1940 až 1943 existoval v Karviné tábor nucených prací pro 500 – 800 Židů. Muži pocházeli z regionu Katowice v jižním Polsku. Muži, kteří museli pracovat na výstavbě elektrárny u dolu Barbora, byli do Karviné deportováni přes ghetta Będzin a Sosnowiec.

Eliezer Dowin, původním jménem Lejzor Wdowinski, se narodil Szmulovi Wdowinskému a Gitle Wdowinské 5. června 1927 v Będzinu v Polsku. Během války prošel následujícími tábory: Karvinná, Freiburg, Gross Masselwitz, Sakrau, Gross Masselwitz, Waldenburg. V posledním jmenovaném zažil osvobození. Po válce se vystěhoval přes Německo do USA, kde žil v New Yorku. Svědectví s ním bylo natočeno 11. srpna 1996 ve Philadelphii v USA.¹

„A my jsme dostali za úkol, postavit do roka „Kraftwerke“, elektrárnu, což jsme udělali. Moje práce byla, tedy tam, kde jsem pracoval já, stát po kolena ve vodě, dávat lopatou bahno na pás. Mým štěstím bylo, že to bylo jen na krátko, kdyby to trvalo ještě několik týdnů, myslel jsem, že to bude můj konec. Hned další ráno, když jsme přišli na kousek chleba a kávu, říkám: „Pane Porembo já Vas znám.“ On na to: „Já Vás také.“ Jeho sestra žila v našem činžovním domě. Říkám: „Já Vás poznal hned, ale chtěl jsem jen vidět, jak dlouho mi bude trvat, než seberu odvahu a půjdu za Vámi.“ Řekl jsem mu, že jsem měl strach. První jeho otázka byla, kde pracuju. Tak jsem řekl, že pracuju v kanále, to bylo, kdy jsme

1 Mahdal, Marcel: Objevení karvinského tábora nucených prací pro židy. In: Moderní dějiny [online]. 2014 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/objeveni-karvinskeho-taboranucenych-praci-pro-zidy/>

pracovali, kopali jsme kanály. A on zavtipkoval: „To sis nemohl vybrat něco lepšího?“ Nikdo se se mnou nebavil, neměl jsem na výběr. „Je mi to jasné, kdo je tvůj kápo?“ Tak jsem mu to řekl. „Promluví s ním, ať ti vybere něco jednoduššího.“ Tak hned ráno mě vytáhnul ven z příkopu. „Budeš pracovat s námi, my vykládáme cement.“ Byly tam pytle s cementem. A tam jsme vykládali cement. Dva lidi zvedli pytel a naložili vám jej na záda. A jakmile mi ho hodili na rameno, tak jsem se zhroutil. Nevládl jsem to a spadl. Byli tam Češi, velmi milí lidé. Viděli, že nemůžu dělat tak těžkou práci. „Najdeme ti tady jinou práci. Budeš brát ty prázdné pytle, prázdné pytle, papírové pytle, budeš je skládat do krabice, až se krabice naplní, svážeš je drátem a až jich bude 50, až to bude plné, zavoláš někoho z nás a vyprázdníme tu krabici. Toto bude tvá práce.“ A jeden říká: „Pověz mi..., ti všichni tady už jsou dospělí. To jsou zločinci. Ale ty vypadáš celkem mladě, co jsi udělal?“ „My nejsme zločinci. Jediné, za co jsme byli odsouzeni, je to, že jsme se narodili jako židé.“ „Vážně, co jsi udělal? Není ti víc než patnáct. Koho jsi zabil?“ Pokoušel jsem se jim to vysvětlit. „Čtete noviny, co se děje s židy v Německu?“ Říká: „Ano. Ale nám řekli, že jste kriminálníci.“ „Říkám vám, my nejsme zločinci. Vypadám jako zločinec?“ Bylo to jako bych jim otevřel oči.“

Náměty k další práci:

Proč si myslíte, že civilní zaměstnanci považovali nuceně pracující za zločince?

Proč je překvapilo, že mezi nimi je i Eliezer Dwin? O čem jejich reakce popsána v ukázce svědčí?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....